

CALIU

Butlletí informatiu
d'Antics Escoltes i Guies de la FEG

3ª Època, núm. 63 Gener 2022

Al replà de les campanes del Pi. Foto: J. Ma. Badiella

Activitats

St Pau del Camp Pàg. 2

Sta Maria del Pi i el Maldà
Pàg. 8

Col·laboració

Història d'una cançó:

El Minyonet Pàg. 17

Notícies

**Cicle de conferències i visites
sobre Sixena** Pàg. 20

La Sicília catalana Pàg. 21

Visita cultural: Sant Pau del Camp (16-XI-2021)

Text: Joan Bosquet

Fotos: Josep Suárez, excepte la de J. Ma. Badiella

Sant Pau del Camp va ser un antic monestir benedictí en ple barri del Raval. En contraposició al seu notable conjunt monumental és extraordinària la confusió i la manca de notícies dels seus inicis històrics. Per això el guia, es va esforçar en donar-nos unes dades per posar llum a la seva història.

Com que plovia ens vàrem anar reunint a la sala de l'últim abat del monestir, Joan de Safont. Quan érem pràcticament tots i sent l'hora de començar, ens va comentar l'ordre de la visita, alterada per les circumstàncies climatològiques. Començaríem per la façana de l'església i després aixoplugats parlaria de la seva història, l'arquitectura de l'església i finalment el claustre.

Sota els paraigües ens va descriure la composició de la façana.

La façana de l'església és integrada per elements escultòrics d'èpoques diverses, tot configurant un conjunt peculiar. Els especialistes coincideixen majoritàriament a situar la seva organització en moments avançats, potser ja al segle XIII, en dates que, en principi, no coincideixen amb les de l'arquitectura de l'església, la construcció de la qual s'emmarca plenament en el segle XII, amb una data de referència del 1117, citada en la tomba de Guillem de Bell-lloc.

A cada cantó de la porta hi ha dues columnes amb uns capitells corintis de marbre, reaprofitats de finals del segle VI. Completen la portada una llinda amb una inscripció, un timpà amb figuració, una arquivolta i l'arc exterior.

El relleu del timpà es troba molt degradat, la qual cosa fa difícil identificar el seu estil. La figura de Crist és flanquejada per les dels apòstols Pere i Pau.

Les figures del tetramorf que habitualment acompanyen la Majestat de Déu al timpà han estat desplaçades a l'exterior de l'arcada del portal. L'àngel de Mateu i l'àliga de Joan apareixen disposats a la part superior i els animals de Marc i Lluc fan de mènsules de l'arc exterior. Sobre l'arc i al centre es troba la Dextera Domini, que curiosament en comptes d'estar dreta, s'ha col·locat horitzontal com a senyalant els fidels.

Aquesta façana és capçada per un matacà que defensa la porta, element inexistent a la resta d'esglésies, segurament per la seva situació originalment fora de muralla.

Seguidament entrem a l'església i un cop a cobert el guia ens explica la història del monestir.

Interior de l'església

L'antic monestir de Sant Pau del Camp va rebre el nom del Camp per trobar-se originàriament al camp, en una planúria d'hortes i conreus que hi havia en les èpoques medievals entre Montjuïc i el rierol on s'ha format la Rambla. Al segle XIV fou inclòs dintre de la ciutat murada en construir-se un nou sector de muralla que englobava l'antic Raval.

La seva situació als afores de Barcelona el farien un evident objectiu de la destrucció d'Almansor i això s'ha invocat sempre per justificar la falta de documentació inicial que es perdria amb la destrucció del 985.

Cap al final del segle XI, Geribert Guitard, casat amb Rotlendis, dotà l'església de Sant Pau i sembla que l'uní al monestir de Sant Cugat perquè hi establís de nou una comunitat monàstica. La nova comunitat o segona fundació sembla que es va fer entorn del 1117.

Una altra creença és la seva fundació per la família Bell-lloc. Així ho creia la família el 1307, quan va fer gravar en la tomba familiar del claustre de Sant Pau, amb motiu de l'enterrament de Guillem de Bell-lloc, la inscripció "*Hic iacent monasterii fundatores*". A aquesta tomba recolliren les cendres dels fundadors Geribert Guitard i Rotlendis, que consideraven antecessors seus.

Sant Pau fou un petit monestir, en l'aspecte de la comunitat, amb un prior i set monjos entre el 1299 i el 1337. A la segona meitat del segle XIV començà una davallada que li donà una comunitat de dos o tres monjos al segle XV. A desgrat d'això, fou un monestir important dintre dels benedictins catalans perquè per la seva situació prop de la ciutat i ben aviat dintre d'ella, des de bon principi de la creació de la Congregació Claustral Tarraconense, s'hi reuniren molts dels seus capítols. Aquesta pràctica durà fins els darrers temps del monestir.

Del 1577 al 1593 s'uneix a l'abadia de Montserrat. El noviciat de la Congregació Claustral s'estableix al costat del monestir de Sant Pau el 1672. El 1714, el govern de la Generalitat va decidir traslladar la seva seu de la plaça de Sant Jaume a Sant Pau del Camp, on va romandre fins l'11 de setembre. El noviciat es va clausurar el 1833, però l'abat Safont el transforma en col·legi públic de la ciutat, del qual ell és inicialment responsable. La vida del monestir s'acaba amb la desamortització el 1835.

Al 1879 el monestir és declarat monument nacional gràcies a Víctor Balaguer. I actualment és una parròquia.

Tot seguit el guia passa a comentar l'arquitectura de l'església.

És un edifici d'una nau, coberta amb volta de canó, coronada a llevant per un ampli transsepte, on s'obren tres absis semicirculars, precedits de profunds arcs presbiterals. En el creuer del transsepte amb la nau hi ha una cúpula, molt alta, formada per vuit sectors de volta. El pas de la planta quadrada del creuer a la base octogonal de la cúpula s'assoleix mitjançant quatre trompes. L'interior de l'església és totalment nu d'ornamentació, llevat d'algunes motlures que mostren l'arrencada de les voltes i dels murs laterals de la nau, on es desenvolupa una ornamentació formada per una sèrie seguida d'arcuacions de gran diàmetre.

Aquí el guia fa un parèntesi, mostrant uns esquemes gràfics, per explicar l'estabilitat dels arcs i murs, i el comportament mecànic de forces del sistema constructiu del romànic.

A la Sala Capitular. Foto: J. Ma. Badiella

A continuació ens dirigim al claustre passant per la sala capitular, que va ser el seu nou accés, ja que l'accés original es va tancar. La sala capitular dóna al claustre, amb una façana gòtica molt bonica i conté la làpida sepulcral del segle X dedicada al comte Guifré II.

El claustre, que centra les dependències monacals, se situa al sud de l'església i és format per quatre galeries, cobertes amb embigat, que delimiten un pati molt petit, amb uns porxos formats per quatre arcades en cada costat, suportats per dobles columnes, i amb pilars massissos als angles i al centre de cada porxo, aquests resols com a contraforts, totalment innecessaris per la dimensió dels porxos i pel sistema de coberta de galeries.

L'element més destacat i que singularitza el claustre és la solució de les seves arcades, que adopten formes trilobulades i pentalobulades. El cert és que aquestes obertures no són veritables arcs, sinó un simple retall en els carreus, que conserven la horizontalitat de les seves filades sense formar arcs, totalment ornamentals i en contradicció amb la mecànica. No hi ha a Catalunya cap paral·lelisme amb aquesta forma del claustre. El guia ens comenta que té influències musulmanes.

Les arcades pentalobulades del claustre

La decoració esculpida del claustre és un dels aspectes més interessants i més significatius del panorama barceloní del segle XIII. Es desenvolupa bàsicament als capitells de les columnes que sostenen les falses arcades.

El guia ens fa parar atenció en el capitell historiat que representa l'escena d'Adam i Eva flanquejant l'arbre, amb la serp enroscada. Els gestos de dur-se la mà a la gola i al sexe indiquen que el pecat ha estat comés i que, per tant, hom ha volgut simbolitzar la Caiguda de l'home. Al costat un altre capitell te esculpit una figura femenina seminua, de cabells llargs i pits caiguts, els quals són atacats per dos gripaus situats simètricament a cada costat. Es tracta del càstig com a conseqüència del Pecat, i que en aquest cas recau sobre la dona luxuriosa.

En línies generals predomina la temàtica de caràcter vegetal, en especial la que deriva del capitell corinti.

Al claustre hi trobem dues tombes de la família dels comtes de Bell-lloc.

Les tombes de la família dels comtes de Bell-lloc

Acabem la visita tal com havíem començat, a la sala de l'últim l'abat Joan de Safont on hi ha una petita mostra del "sistema planetari i comentari copernicà" ideat per ell. Era fill de Besalú, monjo del monestir de Sant Cugat i catedràtic de filosofia.

Ens acomiadem del guia que ens comenta que cada diumenge després de la missa de mig dia, un guia voluntari fa una visita guiada al monestir per a tota persona que estigui interessada.

I en Joan Millán ens va fer fora perquè tenien pressa per començar el Consell d'Antics Escoltes i Guies.

Com que plovia, feia fred i teníem tot el temps del món, unes quantes companyes i companys vàrem raure a un bar al costat del monestir, a fer un cafè ☑

Santa Maria del Pi i el teatre Maldà (14-XII-2021)

Text: Joan Bosquet i Joan Millàn

Fotos: Josep Ma. Badiella (JMB), Joan Bosquet (JB), Eulàlia Quer (EQ) i Wikipedia.

Doncs sí. Havíem decidit que així que les circumstàncies ho permetessin reprendríem les activitats, i així ho hem fet. Després de les primeres proves amb la sortida a Hostalric i la visita a Sant Pau del Camp ens vam atrevir a fer una triple activitat en un sol dia: una visita matutina guiada a la basílica del Pi i una altra a la tarda, complementades amb una assistència vespertina a la sessió de *Nadales* que s'estava programant al Maldà. L'organització es preveia més complexa que l'habitual (inscripció a la visita matí o tarda i assistència teatral), però la bona disposició de tots ho va facilitar. Així es van poder formar dos grups de 20 i 18 participants en la visita a l'església del Pi i 35 assistents a la funció teatral.

Tots ens ho vàrem passar molt bé i ara anem a la difícil tasca de fer una crònica pels nostres estimats socis. La dividim en dues parts: la tècnica i arquitectònica que assumeix en Joan Bosquet i la menys seriosa de la que es responsabilitza en Joan Millàn.

Basílica de Santa Maria del Pi

Situada a extramurs de la ciutat, no queda cap vestigi de l'església romànica original de Santa Maria del Pi esmentada al llarg del segle X. Potser, els capitells de la porta de l'Avemaria eren reutilitzats de l'anterior església.

La visita la comencem amb l'arxiver Jordi Sacasas per la façana principal, de començaments del segle XIV.

El grup del matí, a punt de començar la visita. Foto: JMB

Ocupa un lloc destacat dins el conjunt arquitectònic, ja que es concep com una projecció a l'exterior de l'estructura interna. És un mur pla flanquejat per dues torretes octogonals, inacabades, i centrat per dues úniques obertures, la portada i la rosassa. Unes motllures estructuren horitzontalment la façana. La imatge de la Mare de Déu amb el Nen que hi havia al timpà ara presideix el presbiteri i és un excel·lent exemple d'escultura del segle XIV. La resta de la decoració de la portada és simple i es redueix, pràcticament, als elements arquitectònics. La part alta de la façana és dominada per una rosassa de grans dimensions, 10m de diàmetre, la més gran de Catalunya. El seu gran colorit, gairebé hipnòtic, el conformen diferents vitralls, que representen l'estel de David de 12 puntes, on cadascuna d'elles fa esment a una de les 12 tribus d'Israel. L'actual rosassa data de l'any 1950, és una còpia exacte de l'original trencada l'any 1936, que ja estava reconstruïda pel terratrèmol del 1428.

Vista exterior de la rosassa. Foto: Wiquipedia

Al centre del timpà hi ha els escuts de la parròquia i de la ciutat. L'escut de la ciutat està al revés, perquè quan el van esculpir l'ajuntament encara estava pendent de definir-ho. La llinda és nova perquè amb l'incendi del 1936 va quedar destruïda. Hi ha el bustos de Maria entre apòstols (Maria una mica escotada segons en Jordi). Als extrems les pinyes símbol de la parròquia.

Tot i que no se sap amb certesa la data inicial de construcció del temple actual, sembla ser que començà a la primeria del segle XIV. Un cop enllestida l'estructura de la nau, aquesta fou coberta al llarg de la segona meitat del mateix segle.

L'edifici va ser afectat pels bombardeigs de 1714 i, tot i que el 1931 va ser declarat monument històrico-artístic, al 1936 va ser devastat per un incendi. Francesc de Paula Villar ja havia dirigit una restauració general en el període comprès entre els anys 1863 i 1865, i després de la Guerra Civil s'emprengueren diverses obres per a reparar els nombrosos desperfectes: es va refer la traceria de la rosassa, la volta de la sala capitular i es varià l'accés a la cripta a l'eliminar-ne l'escalinata central.

Entrem a l'atri de l'església i ens ensenya els gegants del Pi, per a passar seguidament a la Capella de la Puríssima Sang.

Des del 1547 l'Arxiconfraria s'allotja en aquesta capella construïda entre els anys 1468 i 1486 per Bartomeu Mas, en aquell moment mestre d'obres del Pi i autor també del campanar de la Basílica. Concebuda com a sala capitular de la Reverent Comunitat de Santa Maria del Pi, des del primer moment s'hi va dir missa i reservar el Santíssim Sagrament que li conferia un caràcter polivalent.

D'estil gòtic tardà, és un edifici independent de l'església del Pi, unit a aquesta per un pas obert en el seu atri. L'accés es realitza per un portal amb arc rebaixat i decoració pre-renaixentista. La seva nau única de tres trams i absis poligonal és coberta amb volta de creueria. L'any 1670 la confraria va encarregar a l'escultor Joan Grau la decoració barroca i el retaule amb el cambril, on es venerava, fins a l'any 1936, la imatge del Sant Crist i una Verge dels Dolors. La part dels murs més malmeses són aquelles que estaven cobertes per un arrambador de fusta cremat el 1936. Ara revestida amb una capa d'estuc, gens agraciada, imitant la maçoneria. Es diu que en aquesta capella Sant Josep Oriol realitzava les curacions miraculoses.

Seguidament en Jordi Sacasas ens porta a l'església que consta d'una sola nau de grans dimensions (54 metres de longitud per 17,50 metres d'amplada i l'alçada de 27 metres), amb absis poligonal i capelles laterals situades entre els contraforts gòtics. L'absis és cobert per una volta radial que agafa també el primer tram de les capelles, set voltes de creueria ogival més hi ha a la resta de la nau. Aquests espais estan coronats per claus de volta que representen passatges de la Mare de Déu, excepte la del presbiteri que mostra Crist en majestat envoltat del tetramorf. Als peus del temple es troba el cor. L'orientació, amb un eix longitudinal nord-oest/sud-est, resulta interessant dins la trama urbana del casc antic de la ciutat.

Aquí en Jordi fa una pausa i comenta que comparada amb la Catedral, l'església de Sant Just i Pastor, i Santa Maria del Mar, la basílica de Santa Maria del Pi és la més genuïna en quant a cànons del gòtic català.

Entre les capelles destacables hi ha:

Capella de Sant Josep Oriol. Amb motiu de la beatificació de Josep Oriol el 1806 s'hi va fer un retaule, i quan va ser canonitzat el 1909 l'hi fou dedicat un altar dissenyat per l'arquitecte Joan Martorell amb una imatge del sant de l'escultor Venanci Vallmitjana i Barbany. A les cantonades s'hi instal·laren quadres del pintor Llimona. Tot plegat fou cremat l'any 1936, i actualment hi ha una imatge antiga del sant, de Ramon Amadeu.

Capella de la Mare de Déu de Montserrat. S'hi troba enterrat Sant Josep Oriol que fou prevere d'aquesta església entre 1687 i 1702.

Capella de la Immaculada, antiga de Sant Miquel, que allotjà el retaule de Sant Miquel pintat per Jaume Huguet el 1455 - 1460, del qual es conserven unes taules al Museu Nacional d'Art de Catalunya. Hi ha en aquesta capella el sepulcre del pintor Antoni Viladomat (1775).

Capella de Sant Miquel, del gremi de Tenders Revenedors, amb una escultura del sant obra de Salvador Gurri i Corominas qui treballà conjuntament amb altres membres del seu taller. La imatge de Sant Miquel es despulla aquí de la tradicional iconografia de l'àngel guerrer i masculí per apropar-se al model classicista femení de la Victòria (*Niké*). El gremi de Tenders Revenedors de Barcelona fou fundat l'any 1447 i s'establí a l'església del Pi l'any 1452, encarregant al pintor Jaume Huguet la confecció del seu primer retaule, actualment al MNAC. L'any 1663 es va substituir per un de barroc que fou l'antecessor de l'actual, en aquesta capella. Des de l'any 1798, el gremi té el privilegi pontifici de mantenir la reserva del Santíssim Sagrament. Aquest retaule no va patir danys l'any 1936.

L'imatge de Sant Miquel: Foto JMB

El presbiteri està presidit per la imatge de la Mare de Déu del Pi, realitzada amb pedra del Vallés, tova i molt emmotllable, talla gòtica, originàriament policromada del segle XIV. Va sobreviure al bombardeig de 1714. L'altar d'alabastre és del segle XX i el sant Crist del segle XV.

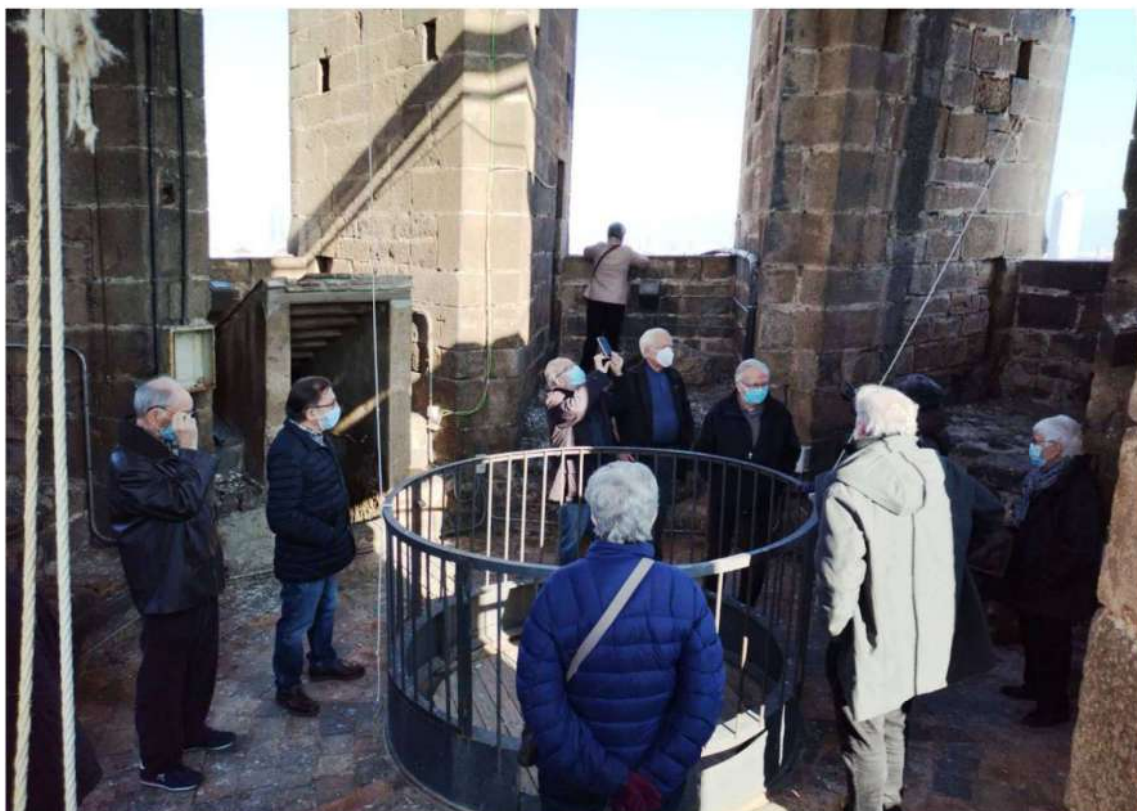

El campanar. Foto: JMB

A continuació en Jordi ens porta al campanar i al primer replà ens comenta que és de base octogonal i de forma piramidal. Que es va projectar separat de l'estructura de l'església, amb unes parets a la base de 3,55 metres d'espessor per poder corregir la inclinació de la mateixa, i una alçada de 54 metres. Penseu que l'escala és construïda a l'interior del mur. Quan es va aixecar, al segle XIV, era el campanar més alt de Barcelona. El que podem veure en l'actualitat és el resultat de l'ampliació duta a terme durant el segle XIX. Segons diuen hi ha 260 graons a l'escala de cargol que porta fins el campanar, incloent el graó del dimoni.

Part del grup del matí, al replà de les campanes. Foto: JMB

Hi ha tres replans amb cúpula oberta abans d'arribar al replà de les campanes. Aquests replans servien per emmagatzemar materials diversos que pujaven pels ells de les cúpules. A l'últim pis ens van rebre les 6 campanes (originàries dels segles XVI al XVIII). La campana Major anomenada Antònia (aquesta va ser pujada per l'exterior per la seva dimensió) i la campana Petita coneguda com Esquirol. A les parets hi ha diferents gravats, realitzats pels diferents mestres d'obres que van dirigir la construcció així com d'alguns dels campaners que hi van treballar. Hi ha una part enfosquida de la pedra, fruit dels focs que feien els campaners per escalfar-se i preparar-se una mica de menjar.

No pugem a la terrassa del campanar perquè en Jordi ens diu que està plena de colomassa i no està en condicions. Però no obstant, les vistes que vàrem poder gaudir sobre la ciutat eren magnífiques. Cal dir que el grup que va fer la visita a la tarda va pujar-hi malgrat la colomassa i que la vista de 360° sobre Barcelona és espectacular.

Finalment sortim al jardí, preciós exemple de "l'antic hort del rector" on encara es conserva el pou i el safareig. Per construir el campanar es va demanar permís al rector per agafar un tros d'aquest hort. Segons en Jordi l'ajuntament va darrere d'aquest jardí per incorporar-ho a la ciutat. La rectoria és una mostra de casa rural medieval.

++++

⇒

La part descrita fins aquí no és discutible, és real i com tota obra arquitectònica té el seu estil o estils barrejats, però hom ho pot mirar o tocar i conseqüentment admirar i embadocar-se el temps que vulgui. Però els edificis siguin cases, palaus o castells tenen molt més. Tenen quelcom que no podem tocar i és la seva història, que moltes vegades relata fets verídics i altres son anècdotes, llegendes més o menys fantàstiques o imaginades segons qui te les explica.

Doncs és així que el nostre guia va anar intercalant algunes "històries" que nosaltres vam admetre com a verídiques. Valgui com exemple la que intento resumir aquí sobre la robusta torre-campanar de l'església. Aquesta ha tingut diverses funcions com campanar i talaia d'observació, però també ha servit de plató per algunes filmacions.

Cal tenir present el simbolisme que de sempre ha tingut la construcció de torres, ja que d'alguna manera simbolitzen l'afany de l'home per demostrar la seva importància o per arribar el més a prop possible del cel, o sigui de Déu. Tal seria el sentit de construir piràmides o gratacels cada vegada més alts. Evidentment aquest era el significat que tenia l'intent de construir la Torre de Babel que narra la Bíblia, o bé l'Escala de Jacob per on els àngels pujaven i baixaven del cel. Per tant els homes sempre han intentat acostar-se a Déu sense ser conscients que per ells era impossible. Evidentment cada vegada que els homes ho intentaven s'abocaven al fracàs i per això, si volien tenir èxit, havien de recórrer a l'ajuda d'un ésser transcendent, que, certament, no podia ser el mateix Déu. Qui podria ser? . Doncs el dimoni, però un dimoni que per la seva vanitat acabaria sempre enganyat per l'enginy d'algun humà.

En el cas de la torre del Pi, hem de pensar que 52 metres d'alçada eren una barbaritat al segle XIV, i que ho va continuar sent fins al segle XIX ja que era el punt més alt de la ciutat. La construcció del campanar és realment un cas insòlit ja que en l'actualitat ha pogut conservar l'estructura original. Segons diu la llegenda, la torre amb parets de 3,5 m de gruix s'ensorrava quan arribava a una certa alçada. El mestre director d'obres es desesperava cada vegada més profundament i estava a punt d'abandonar, quan va rebre una visita misteriosa que, per la pudor de sofre que feia, va deduir que podria ser el diable. Aquest li va fer una proposta que no va poder refusar: ell ajudaria als paletes a construir la torre si a l'arribar al graó número 100 li donava la seva ànima.

Interior del campanar. Foto: JMB

⇒

No cal dir que el constructor va acceptar i la torre va acabar-se com tots podem comprovar. Però que va passar amb el constructor? Doncs que aquest a l'arribar a l'esglaó 99 va baixar per l'escala de cargol i mai més va tornar a pujar. Tenia molta feina en altres llocs del temple i així va continuar treballant fins a la mort. Les obres de la torre van continuar amb un altre responsable, que va posar l'esglaó 100 i tots els següents fins acabar l'escala i la torre. I què va fer el diable? Doncs que quan es va veure enganyat es va empipar fins a tal punt que ple de ira desfermada, va donar un cop de peu a l'esglaó número 100, va trencar un tros i va deixar la marca de la seva peül·la. Avui resta el graó com a testimoni d'aquest fet extraordinari. Quan avui dia pugem o baixem per l'escala cal anar en compte per no entrebancar-se. El dimoni se'n riuria.

Podríem explicar algun a altra "història" però per avui ja en tenim prou. El que si podem dir es que la visita es va allargar tant que no vam poder completar el recorregut, Ens vam saltar el *sacràrium*, la sagristia amb una de les rares "vanitas" que va sobreviure a la guerra del 36 i sobretot l'Arxiu un dels motius principals de la visita. L'arxiver es va oferir a fer una nova trobada per completar el recorregut. Ho intentarem fer durant els propers mesos, ja que creiem val la pena poder contemplar i admirar un dels arxius parroquials més importants d'Europa guiats per l'arxiver responsable .

++++

Passem ara a comentar l'assistència a les *Nadales* del Maldà.

Després de les visites culturals tot deambulant, res millor que disposar-se a passar una bona estona de distracció ben asseguts. I això és el que vàrem fer. Prèviament havíem reservat 35 localitats del teatre que té un aforament d'unes 40 places, de forma que una vegada asseguts a la sala es respirava un aire escolta i guia total.

⇒

Una part dels assistents. Foto: JB.

La representació la fa un tercet d'amics artistes que són Josep Pedrals, Carles Pedragosa i Ivan Beltran, que són una barreja polifacètica de músics, poetes, actors, recitadors i no sé quantes coses més.

Els tres protagonistes. Foto: JB

Cal dir que en Pedrals havia sigut minyonet del meu Agrupament Mare de Déu de Núria i que ja aleshores demostrava una gran predisposició per la literatura, la poesia i una vis còmica que després s'han confirmat.

Una funció ben participativa. Hi podeu veure a J. Romagosa, I, Redondo, J. Bosquet i E. Costa. Foto: EQ

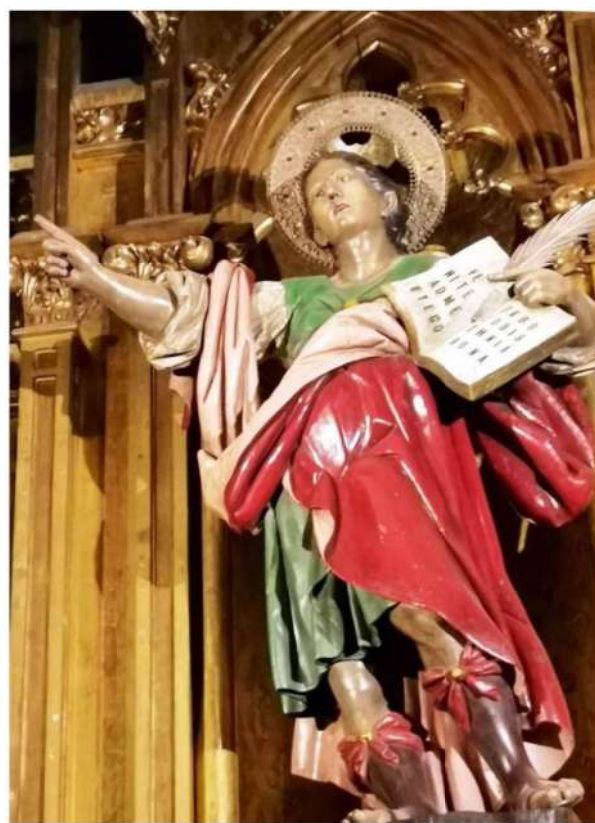
Com que l'argument es inexplicable perquè no n'hi ha, només us diré que es una espècie de facècia al voltant de les festes nadalenques, un pèl irreverent, participativa, intranscendent i divertida, que et fan passar dues hores sense adonar-te'n. Ja fa alguns anys que aquest trio aprofita les festes nadalenques per celebrar unes funcions. Jo vaig assistir fa dos anys i em va semblar agradaria al grup. Crec que així ha sigut, doncs no hi ha res millor per suportar aquests temps pandèmics que instruir-se i delectar-se ☑

Més fotos:

Els gegants del Pi. Foto: J. Canet

Sant Pancraç, salut i feina. Foto: J. Ma. Badiella

Més coses que vàrem aprendre en el grup del matí...

- Perquè el gegant del Pi balla pel camí i els gegants de la ciutat ballen pel terrat.
- Què vol dir "treure el Sant Cristo gros".
- On era "la quinta forca".
- Què són els entremesos.

En donarem més explicacions en el proper número de CALIU

Història d'una cançó: El Minyonet

Text: Jordi Canet

Fotos: Internet

Qui va ser Friedrich Güll?

Friedrich Wilhelm Gull (nascut el 1 d'abril de, 1812 a Ansbach, Baviera i mort el 24 de desembre de 1879 a Munic) va ser un poeta alemany que va ser més conegut per les seves cançons infantils. Les seves obres van aparèixer per primera vegada el 1836 amb el títol *Casa infantil en imatges i cançons (Kinderheimath in Bildern und Liedern)*. En aquesta col·lecció d'uns 75 poemes hi figura el poema *Rekrut*. Segons on el títol que apareix és *Der kleine rekrut* (El petit recluta). Aquí en teniu la primera estrofa i la tornada.

Wer will unter die Soldaten,
der muss haben ein Gewehr,
der muss haben ein Gewehr,
das muss er mit Pulver laden
und mit einer Kugel schwer.

*Büblein, wirst du ein Rekrut,
merk' dir dieses Liebchen gut!
Hopp, hopp, hopp, hopp, hopp, hopp,
hopp, hopp, hopp, hopp, hopp, hopp!
Büblein, wirst du ein Rekrut,
merk' dir dieses Liedchen gut!
Pferdchen, munter, immer munter, lauf Galopp,
hopp, hopp, hopp, hopp, hopp, hopp,
lauf Galopp!*

Tot i que la lletra és força bèl·lica, va néixer com a cançó infantil. Això ho confirmaria un relleu que hi ha a la casa on va viure Friedrich Güll i que ens fa pensar en la cançó del general Bum-bum i el seu cavall de cartró.

Qui va ser Friedrich Kücken?

Friedrich Wilhelm Kücken (16 de novembre de 1810 - 3 d'abril de 1882) va ser un compositor i director d'orquestra alemany. Va ser un compositor molt prolífic, conegut principalment per cançons lleugeres i melòdiques, tot i que també va escriure obres per a l'escenari i per a orquestra.

Una de les cançons a les quals va posar música (op. 61, núm. 3) va ser el poema de Friedrich Güll titulat *Der kleine Rekrut* (El petit recluta) conegut també per les paraules del seu començament: *Wer will unter die Soldaten*.

I la música és:

1. Wer will un - ter die Sol - da - ten, der muß
ha - ben ein Ge - wehr, der muß ha - ben ein Ge - wehr, das muß
er mit Pul - ver la - den und mit ei - ner Ku - gel
schwer. Büb - lein, wirst du ein Re - krut, merk' dir
die - ses Lieb - chen gut! Hopp, hopp,
hopp, hopp, hopp, hopp, hopp, hopp,
hopp, hopp, hopp, hopp! Büb - lein,
wirst du ein Re - krut, merk' dir
die - ses Lied - chen gut! Pferd - chen,
mun - ter, im - mer mun - ter, lauf Ga - lopp, hopp, hopp.

Efectivament, és la tonada *d'El Minyonet!*

La cançó es cantava a les escoles i se'n van fer nombroses edicions en forma de cançoners (alguns d'ells destinats als soldats) i de discs, sobretot en l'època anterior a la primera guerra mundial. Una versió curiosa és la gravada a Nova York el 1921 i que podeu sentir aquí:

https://adp.library.ucsb.edu/index.php/matrix/detail/2000154851/7848-Der_kleine_Rekrut

Com va arribar la cançó a Catalunya?

Tal com diu FONT[1]. “A Suïssa i a França [Mn. Batlle] s’impregnà de les idees dels Scouts de France i d’allí va portar, a més d’algunes novetats musicals i cançons centro-europees que va traduir al català (per exemple, «El Minyonet»...)...”.

Tot i que no sabem en quina data exacta, Mn. Antoni Batlle i Mestre en va fer l’adaptació catalana i aquest en va ser el resultat, segons van publicar les Fitxes de cants de la DDE:

CANTS 29
BOSCOS I PRATS
Tradicional alemanya
Adapt. Mn. A. Batlle

1. EL MINYONET

Marxa

També es canta a dues veus amb harmonització de Joan Casulleras i Regàs.

Podeu sentir El Minyonet cantat per la Coral Sant Jordi en aquest enllaç (comença amb un anunci que podeu ometre)

<https://www.youtube.com/watch?v=esQrMUZJhGk>.

[1] FONT I PLANA, Jordi. *Del joc a la festa: escoltisme catòlic català (1930-1980)*, Abadia de Montserrat. 2002. p. 61.

Cicle de conferències i visites sobre Sixena

Text: Josep Puig, excepte la introducció.

Com sabeu, les obres d'art procedents del monestir de Sixena i dipositades al Museu Diocesà i Comarcal de Lleida i al MNAC, fa temps que han estat objecte de litigi. Aquest cicle ens submergirà en la matèria i ens explicarà com s'ha arribat a la situació actual.

Dissabte 12 de març de 2022: Museu de Lleida Diocesà i Comarcal.

Sixena: Un monestir al bisbat històric de Lleida

Carme Berlabé, Doctora en Ciències Jurídiques i Polítiques i Llicenciada i màster en Història de l'Art, conservadora del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal.

- Parlarà dels orígens i vinculació de Sixena amb el bisbat, de la conservació del patrimoni històric del monestir al Museu Diocesà de Lleida i al Museu Nacional d'Art de Catalunya, del trasllat de la comunitat religiosa a Barcelona i del procés judicial que ha dictat el trasllat d'aquest patrimoni a les ruïnes de l'antic cenobi.
- **Visita comentada** a les col·leccions de Sixena del Museu de Lleida Diocesà i Comarcal.

(S'està estudiant la possibilitat de visitar el monestir de Sixena per la tarda).

+ + +

Dissabte 2 d'abril de 2022 : Museu Nacional d'Art de Catalunya : conferències i visita:

Les pintures murals romàniques de Sixena

Montserrat Pagès i Paretas, Doctora en Història de l'Art, investigadora i assagista, antiga conservadora de romànic del MNAC.

- Parlarà de les imatges, dels cicles historiatos, temes i personatges que s'hi representen, i de l'estil artístic de les pintures, els referents del qual provenen de la Sicília normanda i d'Anglaterra.

Les pintures murals de Sixena : tècnica pictòrica i història de la seva conservació

Rosa M. Gasol, Doctora en Belles Arts i Llicenciada en Conservació-Restauració. Laboratori de Conservació-Restauració de l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona.

- Parlarà de la tecnologia artística de les pintures en relació als tractats medievals i a l'anàlisi dels pigments. Farà un repàs de les vicissituds a què han estat sotmesos els murals, de la història de la seva conservació i del seu assaig pioner de restitució virtual del color.
- **Visita comentada** de les pintures de la Sala Capitular de Sixena, a la Sala de Romànic del Museu Nacional d'Art de Catalunya, a càrrec de Rosa Gasol i Montserrat Pagès ☑

Proposta de viatge: La Sicília catalana. Rere les nostres petjades

Text: Agència de viatges malaika

Com a culminació del cicle de conferències i visites sobre les obres d'art de Sixena, proposem un viatge a Sicília per conèixer els mosaics que van servir d'inspiració a les pintures del seu monestir i conèixer l'empremta que van deixar a Sicília els nostres avantpassats.

Els catalans a Sicília

Després de la conquesta de Mallorca (1229) i València (1238) per part de Jaume I el Conqueridor i la seva repoblació per catalans, el tremp expansiu de la civilització catalana posà el seu esguard mar enllà. El primer pas de l'expansió militar endegada pels reis del Casal de Barcelona fora dels Països Catalans fou Sicília, dominada pels Anjou francesos. Sicília era rica en blat, que havia d'abastir Catalunya i, a més, tenia una posició estratègica central per al domini de la Mediterrània.

Pere el Gran féu la seva entrada triomfal a Messina el 2 d'octubre de 1282, on fou proclamat rei. Els sicilians l'acolliren com a monarca perquè el parlament de l'illa li ho havia demanat. Aquest fou l'inici d'un llarg període de vinculació entre Sicília i la Corona catalano-aragonesa, que s'estengué fins al 1714.

Programa provisional del viatge. Rebreu informació completa més endavant

DIA 1er.- 2 JUNY BARCELONA – PALERM – ERICE – MONREALE – PALERM

Visita a Erice (església de Santa Maria della Assunta, Castello di Venere). Després de dinar, continuació fins a **Monreale** per visitar la Catedral de Santa Maria. Edificada l'any 1172, es va convertir en l'edifici normand més important d'Europa. Per a la realització dels seus meravellosos mosaics de l'interior, finalitzats l'any 1182, hi van participar artistes grecs, bizantins sicilians i, probablement, artistes venecians, enviats pel Papa, i es van necessitar 2.200 Kg d'or que cobreixen, gairebé, 6.000 metres quadrats de superfície. Aquests mosaics són els que, segons que sembla, van servir de model per les pintures del monestir de **Sixena**.

DIA 2on.- 3 JUNY PALERM – CASTELL CACCAMO – ACIREALE

Visita a Palerm (Capella Palatina, Catedral, església de Santa Eulàlia dei Catalani, Palazzo Chiaramonte). Desplaçament a Caccamo (Castell) i Acireale.

DIA 3er.- 4 JUNY ACIREALE – CATÀNIA – MESSINA – ACIREALE

Visita a Catània (Catedral, tomba de Constança d'Aragó, Castell d'Ursino, Biblioteca Riunite Civica). Continuació cap a Messina (Catedral, església Santissima Annunziata dei Catalani i tornada a Acireale.

DIA 4t.- 5 JUNY ACIREALE – TAORMINA - NAXOS - RANDAZZO – ACIREALE

Visita a Taormina (teatre grec, Odeon romà), Naxos i Randazzo (basílica).

DIA 5è.- 6 JUNY CATÀNIA – PALERM – BARCELONA

Sortida cap el volcà Etna. Havent dinat, trasllat a Palerm i vol cap a Barcelona

<p>Febrer Divendres 11</p> <p>(Re)conèixer Gaudí. Foc i cendres</p> <p>Exposició al MNAC.</p>	<p>Març Dissabte 12</p> <p>Museu de Lleida Diocesà i Comarcal</p> <p><i>L'art de Sixena, salvament i espoli (I).</i> Conferència i visites.</p>
<p>Abril Dissabte 2</p> <p>Museu Nacional d'Art de Catalunya</p> <p><i>L'art de Sixena, salvament i espoli (II).</i> Conferències i visita.</p>	<p>Juny Del dijous 2 al dilluns 6</p> <p>La Sicília catalana</p> <p>Un viatge per resseguir la petjada catalana en aquella illa.</p>

Febrer

Dimecres 16

Possibilitat de visitar l'**Arxiu** i la cripta de la Basílica de Santa Maria del Pi, visites que no es van poder fer el 14 de desembre. Rebreu més informació.

CALIU

Rbla. Mossèn Jacint Verdaguer, 10
08197 Valldoreix

anticsescoltes@fundacioescoltesiguies.cat
fundacioescoltesiguies.cat/
antics-escoltes-i-guies/

FUNDACIÓ
ESCOLTES I GUIES

Antics
Escoltes
i Guies